

סימן ו'

בדין חזרה בערב שבת

ובהמאור מפרש דאפי' בשבת, שלא תאמר צדיה"ש
הוא דמחזירין, כדחנן עד שיגרוף כו'
בשעה שמוחר לגרוף כו' [וכסדרת החו'], קמ"ל דאפי'
בשבת משחשכה מחזירין בגו"ק ע"ש.

ועיקר הפי' מוצא גם ברמב"ן ורשב"א בשם י"מ,
אבל דברי המאור לריבין פירוש, דהרי צדין
המשמעות נמי אסור לגרוף ולקטום, ור"ת צ"ל הישר
מוכיח מזה דלא מייירי צדיה"ש, וכן הרמב"ן
והרשב"א לא הביאו להא דעד שיגרוף, אלא לאיסור
חזרה מצעו"י ולא צדיה"ש. ויל"פ דצדיה"ש ר"ל סמוך
לשקיעת החמה, וכלשון הגמ' צ"ק לב. ברך צדיה"ש
[וע"ש בהגהות אשר"י וצד"ל סי' רנ ד"ה ישכים צד"ה ד],
ואין נראה כ"כ [דקאי במס' שבת וצפיריה דצדיה"ש ולא
דייק בלישנא דצדיה"ש], ויל"פ דר"ל דיגרוף סמוך ממש
לשקיעת החמה ויחזיר צדיה"ש, וזה מתפרש לשון
עד שיגרוף, דתיכף עם הגריפה יחזיר. וכן נראה
בכוונת צעל החי' המיוחס להר"ן ע"ש [ויותר נראה
דר"ל סמוך לשקיעה], ולהאמת להמאור נראה דלשון עד
שיגרוף מלמדנו איסור חזרה גם צדיה"ש, ודלא
כהטמנה דטומנין צדיה"ש, וכדוהורך גם ר"ת לבאר
זה צ"ל הישר כנ"ל.

ובמצא מצואר דעת רש"י דאין איסור חזרה בערב
שבת, וכן פירש"י במשנתנו ד"ה לא
מחזירין, בשבת כו', וכן דעת צעל המאור, וכן דעת
הר"ן והרי"ד, וכן דעת הרמב"ם צפיה"מ וצחצורו
וכמצואר צ"י.

ונראה שכן גם דעת רבנו חננאל צריש פרקין, שפי'
איבעיא להו הא דחנן לא יתן כו' נמינה זו
בע"ש כו', או נמינה זו החזרת הקדירה היא בשבת
וקמ"ל דאסור להחזיר אלא ע"ג כירה קטומה כו'
ע"ש. והיינו דספיקת הגמ' אי לשבות בע"ש או
להחזיר בשבת. ומצואר דעתו דל"ש איסור חזרה אלא
בשבת עומה. וכן פי' בהגמ' לח: מחזירין בשבת
ואפי' כמה פעמים ע"ש, ומשמע דזה החידוש

א. ל"ו: ריש כירה וצ"ה ^{אומר החכמה} חומרים אף מחזירין,
וצתוד"ה וצ"ה כו', אפי' בשבת מחזירין
כו' [ק"ק לשונם דזה כאלו מסבירם, ומציאין ע"ז כדאמר
בגמ', וגם אחר שהביאו לגמ' ערוכה, דייקי נמי מלשון
המשנה, ואולי משום שפי' הגמ' לא צורר], ולשון נוטלין
נמי משמע דבשבת מייירי כו'. וצתוס' הרא"ש פירש
דלא תימא כיון דנטלו שנסתלקה שהייה ראשונה
וכשמחזיר הו"ל תחילת שהייה בשבת ע"ש. ומתפרש
לפ"ז דברי צ"ש נוטלין, כלומר אם נטל, אין מחזירין
דהו"ל תחילת שהייה בשבת [ולפ"מ שמצא רא"כ ה"ה
בע"ש, דכבר לא נאסרה תחילת שהייה, עכ"פ אחרי שהייה
הראשונה וכדיצואר צעה"י], ולצ"ה מחזירין אף שנטלן
בשבת ול"ח תחילת שהייה.

ול"שון החו' דלפנינו נראה, דצחול ל"ה צריך למיחני
נוטלין, ובשבת קמ"ל צ"ש דנוטלין, וכן
מפורש צ"ל הישר לר"ת סי' רלט, ד"ה ואפי' בשבת,
י"ל דנפק"ל מצ"ש דאמר נוטלין כו' בשבת משמע,
דמצעו"י פשיטא ע"ש, והיינו דמשתמש בשבת בכירה
וצתציל שעליה, וגם דלא חיישינן כשיצוא ליטול
ידדוק אם נתצטל כ"ז ויצוא לחתות.

בתו"י שם, ולמאן דאסר להחזיר אסר אפי' צחול
לצ"ה כשאנינה גרופה כו', מדקאמר בגמ' כו'
מחזירין אפי' בשבת. וצתו"י הביאו לפירש"י לח: ד"ה
מחזירין אפי' בשבת, ציוס המחרת, וצתו"י שם ד"ה
אפילו, השיגו על פירש"י ופירשו כשיטתם. ולשון
רש"י שם, ולא תימא פלוגתייהו משחשכה כו' אבל
ציוס לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי וצטלה
לה הטמנה, והו"ל כמטמין לכתחילה ע"ש. ורש"י
לשיטתיה דשהייה מדין הטמנה, אבל ה"ה לכל
הראשונים דהו"ל דהו"ל כמשהה לכתחילה, וכמצואר
בר"ן. ובהמאור כ' דפירש"י אינו עולה לפיר"ח דאין
במשנתנו דין הטמנה ע"ש, ואינו מוצן. ואולי משום
דאיסור הטמנה בתחילה נתפרש במשנה, ושהייה
בתחילה לא שנינו במשנה, לכן לא נראה שיהא צוה
החידוש.

דמחזיר בשבת אפי' כמה פעמים, ואפשר דהיינו דלא רק לזורך עיקר הסעודה וכיו"ב, ואולי מתפרש דלא רק נוטל ומחזיר מה שעל דעת כן הניחו בע"ש, אלא נוטל ומחזיר בשבת אימתי שרואה, ועכ"פ אין שום נדון של חזרה בע"ש.

וגרסא שכן גם הגי' בהרי"ף דמחזירין אפי' כמה פעמים, ולדוכינו לדברי ר"ת א"ל למחוק זה בלשון הרי"ף [ועיין במשנ"ב סקנ"ג שהביא לזה דמחזיר אפי' בשבת גופיה ואפי' כמה פעמים, ובשעה"ל שם מציין לר"ת ורי"ף ור"ת צ"ח ב' ישראל], ולהרי"ף ג"כ אין איסור חזרה בע"ש [ועיין צ"ח בשם רבנו ירוחם שדעת הרי"ף לאסור חזרה מע"ש, והב"י תמה עליו של"מ כן כלל בהרי"ף ע"ש, אבל נראה דרבנו ירוחם הביא לפסק הרי"ף בזה דכ"ש לפני זה, דנחשב כ"ל מצעו"י ומצטמק ויפה לו ושהה בשוגג דאזלינן לקולא, וזה באמת פסק הרי"ף, ומו"כ לדין חזרה דע"ש ואין זה בשם הרי"ף עי"ה].

ב. בתוי שם, מדקאמר בגמ' כו' מחזירין אפי' בשבת. משמע דעיקר פלוגתא הוא בחול, וכ"ה בתוי לח: ד"ה אפילו בשבת כו' דעיקר פלוגתייהו בחול. ולשונם ז"ע דאחרי שנתפרש בגמ' דמחזירין אפי' בשבת, בפשוטו זהו עיקר הפלוגתא, ורק פליגי נמי בחול, וכן נראה לסדרת הרא"ש שגזרו ע"ש אטו שבת, ולשון סה"ת, ואפי' בשבת, מכלל דמעיקרא עיקר פלוגתייהו מערב שבת, וע"ע שם בד"ה פסק, ולשונו אולי ניתן לפרש דלהאמת עיקר הפלוגתא [ועכ"פ גם] בשבת. והתו' נראה דדקדקו מלישנא דגמ' אפי' בשבת, דמשמע לפי האמת דזה הוספה דאף בשבת מחזירין ויבואה"ע ע"ה"י.

בתוי שם, ועוד מדקדק ר"ת מדקאמר עד שיגרוף כו' אין יגרוף בשבת והו"ל למימר אלא"כ גרף [וצמ"ק ד: שאמרו עד כו' כגון, כמוצא בזה"ש, הרי צריך להתפרש בגמ' וכו' אלא בחול אסור נמי להחזיר כו'. יסוד שיטת ר"ת ז"ל כתובה צ"ח ב' ישראל סי' רל"ה ולשונו ז"ל, קיי"ל כחנניה כו', כל פרק ראשון כו' וכן כל פרק כירה בשהייה ולא בהטמנה [לאפוקי מסבת רש"י ז"ל כו', ובהטמנה חנניה מודה שאין טומנין כו', ואפי' קדירה שזישה כ"ל [נראה דג"ז לא כרש"י], לא יחזיר עד שיגרוף אפי' מצעו"י קאמר, כי כיון שהוא נותן עליה מגלה דעתו שזריכה חימום, לכך יש לחוש שמא יחתה כו'. וצ"ח רלו,

כירה שהסיקה בקש וגבצא מחזירין כו', חזרה זו מצעוד יום כו' [פשוט דלא ר"ל דבשבת ע"מה אסור להחזיר נמי בקש וגבצא, אלא מבאר יסוד איסור חזרה], בגפת ועצים לא יחזיר מצעו"י כו', מדקתני עד שיגרוף כו' החזרה מצעו"י היא ולא ביה"ש כי אז אינו ראוי לגרוף כו', ומה שאנו מחזירין אפי' בשבת כו' כגון שגו"ק כו' ונתנו שם מצעו"י, ומשחשיכה בא לסלקו ולהחזירו אפי' כמה פעמים מותר, אבל אם הייתה הקדירה מסולקת מצעו"י כדרך שעושים לקדירה שזישה כ"ל, ובא ביה"ש להחזירה על הכירה כו', ואפי' שהיא חמימה ביה"ש, החזרה אסורה [ר"ל אף בגרופה או קטומה, וק"ע שלא נתפרש כ"כ], כיון שעכשיו צריך לה אחי לחתוי בגחלים, כיון שמחזירה הדבר ידוע שנצטננה, משא"כ בהטמנה שאפי' רותחת היא מטמינה [ר"ל דמשו"ה טומנין את החמין ביה"ש ולהחזיר אסור ביה"ש], השהייה קלה משתייה, שמשעה הקדירה במקום זישה, ולא הזיזה משם, ודאי לא אחי לאחתי, כי רותחת היא שלא נסתלקה מעל הכירה, לפיכך מותר לשהות את ע"פ שאינה גו"ק ע"ש.

שיעור דבריו הק', דגדר שהייה וחזרה, שניהם זה צורת ההכנה ע"ג האש מע"ש, ושהייה זה במשאר הקדירה ע"ג הכירה לזורך שבת לאחר זישה ולא מזיזה משם, ולפיכך מותר לדקיי"ל להחזיר תנן, כי ודאי רותחת היא, וחזרה היינו כדרך שרגילין לסלק הקדירה מע"ג הכירה לאחר שזישה כל צרכה, ובא אח"כ לאחר שנצטננה, להחזירה על הכירה לזורך שבת, וזה שמבאר ר"ת דזהו יסוד איסור חזרה דמשנתינו וכדתנן עד שיגרוף שזה מצעו"י.

ותו' מבאר ר"ת מה שאנו מחזירין אפי' בשבת כו' כגון שגרף וקטס כו'. וצריך פירוש, מה בא להשמיענו, דודאי דהחזרה בשבת לא קיל מחזרה דע"ש, וגם בשבת ע"מה הרי מפורש בגמ' דאסור להחזיר מע"ג קרקע, והוצא צ"ח ב' ישראל שם.

וגרסא שיעור דבריו ז"ל, דאחר שביאר מהות החזרה, דהיינו לאחר שזישה כ"ל ומסלקין הקדירה, ודין המשנה בבא שוב להניחו על הכירה מצעו"י, דצריך לגרוף ולקטוס, וזה שבא לבאר מה שאמרו מחזירין אפי' בשבת, דהלשון שייך להתפרש, דלא החזיר מצעו"י, ויכול להחזיר אפי' בשבת, ומבאר

הקדירה ולהורידה לארץ, ואחר שננטנה מחזירה שוב לחמם, וזה כל יסוד חזרה דמשנתנו בע"ש שאמרו בזה עד שיגרוף כו' וזכר הישר שם כ' לענין להשהות בתחילה צביה"ש דאפילו בחמימה, וי"ל דדוקא כ"כ צביה"ש ולא בע"ש, ועכ"פ ברוחם ממם לפני השבת, באופן דכל שהיא רוחם לפני השבת, הר"ז בכלל שהייה, דהקדירה רוחם ואינה מזוזה ממקומה, ורק בשבת עצמה אסור חזרה בכל אופן בהניחה עג"ק, וזה שאמרו בגמ' דדינא דמחזירין אפי' בשבת, דל"ש אלא שעודן בידו אבל הניח עג"ק אסור, והתו' והרא"ש לא ניחא להו שיהא חלוק אסור חזרה, דבשבת אסור אפי' רוחם.

אב"ל י"ל בדעת ר"ת דשני הלכות הן, דאיסור חזרה דע"ש נאמר במשנה לא יתן עד שיגרוף וכדיקיי"ל דלהחזיר תנן, וכדנכתבאר דכל איסורו מה דמחזיר לחממו, וזה יסוד דין המשנה דלא יתן דלא יחזיר, וחזרה דשבת נלמד מהא דתנן דנוטלין אבל לא מחזירין וכמבואר בתו' וזכר הישר. ועיין תו"י בגמ' לו: הא תו למה לי. וי"ל דזה גדר איסור חזרה דשבת דרק נוטלין ולא מחזירין, וה"ה לז"ה באינה גו"ק דרק נוטלין. וצוית נראה לר"ת שכל המשנה עיקרו בחזרה דמבעו"י, ורק נרמז גם במשנה לדין הגמ' דאף בשבת, וזה כאמור דרק נוטלין, וכן בגו"ק והניחה עג"ק אפי' לרגע ועדיין רוחם אין מחזירין, ובחזרה דמשנתנו דמבעו"י כל שרוחם זה בכלל שהיה, וגם כל דין המשנה דחזרה דע"ש, זה עד שיגרוף, ול"ש איסור חזרה מע"ג קרקע, וכמש"נ בס"ד.

והרי"ד ז"ל בסוגין הביא לדברי ר"ת ז"ל, ומשיג ע"ז דאין שום שורש וראיה לאסור החזרה מבעו"י, דכל מבעו"י היינו שהייה, ומבאר שם דר"ת הבין דאם נפרש החזרה בשבת, נתיר לו שיחזירה בשבת אחרי שסילקה מבעו"י, ומשום כך הכריח לאיסור חזרה מבעו"י, ומבאר הרי"ד דלא היא אלא החזרה בשבת, וסיפא דמשנה ארישא קאי דאמרו נוטלין אבל לא מחזירין, דמבואר מלשון נוטלין דבשבת קמייירי, וזה גם דינא דרישא דמשנתנו, אבל אם לא שם אותה מבעו"י ורואה לשומה ציה"ש, לא מיקרי חזרה אלא תחילת מעשה ע"ש.

ר"ת שלא נטעה בזה, אלא החזרה בשבת זה לא תחילת חזרה, דכבר החזיר והניח מבעו"י וגרף וקטס, ויתכן גם דהו"א דהקדירה מסולקת מבעו"י וגרף וקטס מבעו"י, דיכול להחזירה רק לפעם אחד ע"ג הכירה, שזה שהייה והחזרה לשבת, ולא יבוא כ"כ לחתויי בפעם אחת וולשאר הראשונים וגם ר"ת הרי מבואר דיש חידוש דמחזיר כמה פעמים, ומבאר שאין שום היתר חזרה רק בהונח גו"ק מבעו"י, ותו משחיכה נוטל ומחזיר אפי' כמה פעמים, בלא הניחו עג"ק. ומבואר דעת ר"ת, דבחזרה מבעו"י ל"ש האיסור מע"ג קרקע, וכדס"ל להרא"ש (סוף סי' ז') וכן הוא בבאור הגר"א (סי' רנ"ג ס"ז), ולר"ת נראה כן בפשיטות, דזה כל החזרה מבעו"י, לאחר שמסלקה מהכירה להנטין, ושייך רק דין המשנה עד שיגרוף, וזה שהביא להגמ' דחזרה בשבת דלא הניחו ע"ג קרקע, ותו מבאר דגם צביה"ש א"י להחזיר במסולקת מבעו"י, והיינו אף בגו"ק וכמש"נ, ול"ד להטמנה כדמבאר שם.

ונבצינו למדין סברת ר"ת מרא דשמעתא דחזרה מבעו"י, דזה יסוד איסור חזרה דמשנתנו אי להחזיר תנן, במה שהקדירה מסולקת מהכירה לאחר שנטננה כ"כ, וכשננטנה מחזירה מבעו"י לחממה, ולא יחזיר עד שיגרוף, שמא יבוא לחתום לחמם התבשיל. והדברים מאירים במה שדקדקו התו' מהגמ' דאף בשבת, דעיקר הפלוגתא בחול, דזה עיקר איסור חזרה דמשנתנו. ונראה דאין המכוון שע"י שמחזיר לחמם, יחתה בע"ש וזה גזירה אטו שבת, אלא דע"י שהחזיר לחמם ימשך לחתום בתחילת השבת עצמה ובתוך השבת, וזה עיקר הגזירה, ולא דבדאי שגם בשבת עצמה אסור, וזה שאמרו בגמ' מחזירין אף בשבת.

ונראה דלסברת ר"ת ז"ל ממילא מבואר, דאם זה ירתיח לפני השבת, ליכא לאיסור חזרה בע"ש, דלא חיישינן לחיתוי כיון שזה רוחם לפני השבת ומשהה הקדירה במקומה, וכהיתר שהייה כמבואר שם, ואם גזרו נמי בתבשיל רוחם, זה נמי הך שיעורא וכדביארו התו'.

אב"ל יותר היה נראה בדעת ר"ת, דאה"נ דרק בקצת נטננה אסור, וכדמבאר ר"ת דכן הדרך לבשל

והמבואר כדאמרן, דלר"ת עיקר החזרה היינו לאחר סלוק הקדירה מהכירה, והצין הרי"ד בספרת ר"ת, דאם החזרה זה רק בשבת, בהכרח דזה נמי החזרה הראשונה לאחר סלוק הקדירה, וזה שהכריח לר"ת שיש כבר חזרה מצעו"י, ומשו"ה יכול שוב להחזיר משחשיכה, וכבר נתבאר דלר"ת עיקר דין המשנה מתפרש בחזרה מצעו"י, ורק בסיפא נשנית, או יותר נראה דגרמז' וכנ"ל, דין חזרה בשבת, ושני הלכות הן, וזהו שמשגי' הרי"ד דסיפא פירושא דרישא והלכה אחת היא, ובריי"ד שם דמה שאמרו בגמ' אפי' בשבת, היינו רק דלא נימא שאיסור החזרה מצעו"י ע"ש, ור"ת ושאר ראשונים לא נראה להם לדחוק כך, ולשון אפי' בשבת משמע דלקושטא דמילתא איכא נמי חזרה דע"ש.

במ"ב סקל"ז, דאיסור חזרה דמחזי כמבשל אם אינה גרופה, ובשעה"צ שם ס"ק לו, שזה ספרת רש"י והר"ן. ובס' הישר איתא, דלכך צעין גרופה, משום דכשנוטלה מן ^{האש} פעמים שמנטננת קלת, וחיישין שמא יחתה בחזרתו עכ"ל השעה"צ. וכלשון הזה ממש מצינו בחי' ע"ש הר"ן וכמוצא לעיל בסי' ד' ס"ק ט"ו, אבל מה שכתב בשעה"צ בשם ס' הישר, כמדומה שאין לשונו ז"ל מכוון כ"כ וכמש"נ בס"ד.

ג. בתו' שם, וא"ת מה שיעור כו' לאיסור בע"ש כו' בהשכמה פשיטא דשרי כו' ע"ש. שאלת התו' לטעמייהו דלא נחתי לספרת ר"ת הנ"ל, דעיקר גזירת חזרה זה בע"ש דמחזיר להחם הקדירה, וזה ממילא לא שייך במרתית מצעו"י וכמש"נ, ולהתו' רק נחחדש דאיסור חזרה בשבת כבר מתחיל מע"ש, ולכן קשיא להו איזה זמן נתנו לאסור בע"ש, ומצאריס מסבירא דמשעה שלא יכול להרתיתו מצעו"י ניתן להשתייך לאיסור חזרה בשבת. ותו' כ' ועוד אור"י דמצינו למימר דבע"ש נמי אסור אפי' רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתית מצעו"י ע"ש. ונראה דהיינו נמי לשיטתם דלא נחתי לספרת ר"ת וכנ"ל, וממילא מסתבר מאד דאין לחלק באיסור חזרה וכמש"נ.

והרי"ן ז"ל הביא להתו' ולשונו ז"ל, דאפשר כו' כל שאילו היה זמן לא היה שהות להתחמם, אסור [לצ"ש] משום גזירת הרואין ע"ש. ונראה דהר"ן

לטעמיה שפי' לאיסור חזרה דמחזי כמבשל בשבת וכמש"נ, וזהו ג"כ איסור חזרה בע"ש, כל שהתבשל אינו יכול להתחמם מצעו"י אלא בשבת, מחזי נמי כמבשל בשבת. וכן גם הבאור בדברי הרמב"ן לח: בשם סה"ת בהגמ' דמחזירין ואפי' בשבת, ולהרמב"ן גם צחם כל שצונן יתחמם בשבת חשיב כמבשל, ולהר"ן בתבשיל חם שייך רק גזירת הרואין, ומבואר שיטתו בהמשך דבריו, שזה רק לצ"ש דבעי בכל מלאכות התחלה ניכרת מע"ש, ולצ"ה ל"ש שום איסור בע"ש.

והמבואר בלשונו הק' דהר"ן, דהצין בספרת התו', דאין גדר איסור חזרה צעם בע"ש, דאיסור חזרה משום דמחזי כמבשל זה שייך בשבת עצמה, ובע"ש נמי גדר האיסור רק מה שמתחמם בשבת, וזה דמישך שייך לאיסור חזרה דשבת דיסודו דמחזי כמבשל, וכשזה חם ל"ש שום איסור חזרה אלא גזירת הרואין כדביאר הר"ן. אבל בתו' ושאר ראשונים מבואר דיש צעם דין חזרה בע"ש, ובתו' מבואר דכל שכבר הניח להשהות לשבת, כשנוטל ומחזיר שם חזרה עלה, ולא לא דלריך שיעור צוה, דל"ש שמניח בצוקר ואיסור שבת עליו, ולזה ביארו דכל שאינו צדי להרתית התבשיל מצעו"י, כבר שייך איסור חזרה בע"ש. ויש לבאר דבשעה שיכול להרתית, אין שם שהייה וחזרה צוה, דדל מה שהיה עד עתה, יכול מעכשיו להתחיל צדישול עד שירתיח, ומצדוד יוס לאחר שירתיח להשהותו לצורך השבת, ורק בזמן שכבר א"א להרתיתו מצעו"י, אז בהכרח חשיב שזה כבר לאחר ההנחה ע"ג הכירה לצורך שבת, וכשנוטל ומחזיר זה כבר חזרה של שבת.

ור"ת ז"ל מרא דשמעתא והתו' והרא"ש, ס"ל דאיסור חזרה משום שמא יחתה, ולא מיבעיא לר"ת צס' הישר דביאר גדר חשש החיתוי במסוים בע"ש, אלא אף לספרת התו' והרא"ש, משום שמא יחתה שפיר שייך לאסור גם בע"ש, דאחרי שהניחה לצורך שבת שלא יכול ויחזיר ויחמם וימשך גם בשבת עצמה, אבל לרש"י ורמב"ן ור"ן דטעם איסור חזרה דנראה כמבשל בשבת, ל"ש כ"כ לאסור מצעו"י דמהיכ"ת יחשב כמבשל בשבת, ולרש"י אה"נ דאין איסור חזרה בע"ש, ולרמב"ן משום דחמימותו בשבת חשיב כמחזיר בשבת, ולהר"ן זה רק לצ"ש כדביאר צוה.